

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060204

DOM
2016-12-13
Stockholm

Mål nr
M 11144-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-11-20 i mål nr M 3677-15, se bilaga A

KLAGANDE

P E

MOTPART

Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

SAKEN

Dispens från biotopskyddsbestämmelserna på fastigheten X i Kristinehamns kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på det sättet att dispens enligt 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken lämnas för igenläggning av dikesdelsträcka 1, se figur nedan.

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 1282395

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P E har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen lämnar dispens för igenläggning av dike avseende delsträckorna 1 och 5.

Länsstyrelsen i Värmlands län (länsstyrelsen) har bestritt yrkandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P E har vidhållit sin talan i mark- och miljödomstolen samt därutöver tillagt i huvudsak följande:

Åtgärden handlar om att göra fyra skiften till två. Om delsträcka 1 inte får läggas igen kommer delar av skifte 7208 och en liten del av skifte 8336 att tas ur bruk. Arealen som försvinner beräknas till 0,3 ha. Aktuell areal kan då läggas i träda, vilket medför en årlig kostnad om 1 689 kr. Arealen kan också tas ur bruk vilket medför ett årligt inkomstbortfall om 1 981 kr. Slutligen kan gran planteras på marken. Långsiktigt kan en förstagallring efter 30 år ge en vinst om 300 till 600 kr. Kostnaden för att lägga igen delsträcka 1 uppgår till 8 500 kr, vilket innebär att med denna kostnad är betald efter fyra till fem år.

I omgivningen finns öppna diken med liknande karaktär. Inom en kilometers radie från det aktuella diket finns minst fyra km öppet dike utöver ån Ölman som rinner igenom hela området. En restaurering och utökning av den anslutande våtmarken skulle medföra betydande fördelar för både flora och fauna. Länsstyrelsen har inte förklarat eller motiverat vad som menas med höga naturvärden. Man har endast påvisat mycket vanliga växter som återfinns överallt i landskapet, t ex älggräs och kaveldun.

Jordbruksverkets beräkningsverktyg ger felaktiga resultat. Han håller med om att ytterligare förbättringar inte har någon betydelse för jordbrukets långsiktiga fortlevnad i området, eftersom åtgärden som sådan bara har betydelse för de aktuella skiftena och för företagets möjlighet till utveckling. I Naturvårdsverkets vägledning anges dock att

det inte krävs att sökanden visar att jordbruksverksamheten kommer att läggas ned eller blir olönsam om dispens för en åtgärd inte ges.

Det begärs inte någon prövning av om byte av rör i de redan rörlagda diken krävt dispens eller inte från biotopskyddsbestämmelserna.

Länsstyrelsen har utvecklat sin talan i huvudsak med följande:

Delsträckorna 1 och 5 bedöms utifrån sina karaktärer hysa förutsättningar för hänsynskrävande, hotade eller skyddade arter. Dessa sträckor tillsammans med de rörlagda sträckorna 2, 3 och 4 bedöms även kunna fungera som spridningskorridor för arter som kan sprida sig via rinnande vatten (i de öppna delarna och genom rören) eller röra sig mellan dessa (t ex insekter, fåglar och groddjur). Det finns därför konnektivitet mellan olika markslag och Svartån. Dessutom är det tveksamt om diken med liknande kvalitéer kan anses vara väl representerade i landskapet i övrigt.

Länsstyrelsen har tolkat ansökan, och genom observationer på plats, kommit till slutsatsen att rörläggning och fyllning av icke rörlagda delar, dvs. sträcka 1 och 5, utgör vattenverksamhet som kräver tillstånd för markavvattning.

Förslag på kompensationsåtgärd är inte en förutsättning för att få dispens och ska inte vägas in i bedömningen om dispens ska medges eller inte. Länsstyrelsen bedömer att kompensation av de skador som uppstår på de sträckor sökanden beviljats dispens för, inte är rimlig i förhållande till omfattningen av ingreppet och de naturvärden som berörs. I det fall Mark- och miljööverdomstolen beslutar om dispens i de delar länsstyrelsen lämnat avslag, har domstolen att överväga om skadan ska kompenseras eller inte.

Det begärs inte någon prövning av om byte av rör i de redan rörlagda diken krävt dispens eller inte från biotopskyddsbestämmelserna.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Jordbruksverket har efter remiss yttrat bl.a. följande: Gårdens arrondering är så pass god att ytterligare förbättringar inte har någon betydelse för jordbrukets långsiktiga fortlevnad i området. Eftersom arronderingsberäkningarna hamnar väsentligt över de vägledande gränsvärdena finns det ingen anledning att i enlighet med av Jordbruksverket utvecklat beräkningsverktyg göra specifika beräkningar för kostnad och nytta av att ta bort de skyddade dikena.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen har endast att pröva om det finns anledning att bevilja dispens från biotopskyddsbestämmelserna med stöd av 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken. Domstolen kan inte inom ramen för detta mål ta ställning till om det krävs tillstånd för vattenverksamhet.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett tidigare avgörande (se Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-06-17, Mål nr M 6104-15) konstaterat att igenläggning som resulterar i mycket stora åkrar inte kan antas ha någon betydelse för jordbrukets långsiktiga fortlevnad. I detta mål har Jordbruksverket konstaterat att gårdens arrondering är så pass god att igenläggning av delsträcka 1 och 5 inte kan anses ha någon betydelse för jordbrukets långsiktiga fortlevnad i området. Mark- och miljööverdomstolen delar Jordbruksverkets bedömning. Det saknas därmed förutsättningar för att bevilja dispens för igenläggning av delsträcka 5. Vad P E anfört i denna del föranleder ingen annan bedömning.

För delsträcka 1 har P E anfört att delar av två skiften kommer att tas ur bruk om inte dispens kan meddelas. Mark- och miljööverdomstolen finner inte anledning att ifrågasätta dessa uppgifter. Domstolen beaktar därvid redan medgivna dispenser samt de aktuella skiftenas form och begränsade storlek. P E redovisningar visar vidare med tillräcklig säkerhet att nyttan av att lägga igen diket överstiger kostnaden härför. Därmed behövs åtgärden för att bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmarken.

Delsträcka 5 ligger närmare ån än delsträcka 1. Delsträcka 5 är vidare ett dike av samma typ av biotopskyddsområde och det diket kommer att vara kvar. Genom att dispens har beviljats avseende närliggande delsträckor 2–4 är slutligen delsträcka 1 mer eller mindre avskild från andra öppna diken och området vid ån. Vid en samlad bedömning finner därmed Mark- och miljööverdomstolen att även om delsträcka 1 läggs igen kan biotopsskyddets syften fortfarande tillgodoses. Det kan inte anses nödvändigt att föreskriva om särskilda kompensationsåtgärder. Vad länsstyrelsen anfört föranleder ingen annan bedömning.

Sammanfattningsvis ska således dispens lämnas för igenläggning av delsträcka 1 men inte för delsträcka 5.

Domen kan enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Per Sundberg, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Johan Svensson, referent, samt tf. hovrättsassessorn Marie Eiderbrant.

Föredraganden har varit Aurora Svallbring.

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-11-20
meddelad i
Vänernsborg

Mål nr M 3677-15

KLAGANDE

P E

MOTPART

Länsstyrelsen i Värmlands län
651 86 Karlstad

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Värmlands län beslut den 16 september 2015 i ärende nr 521-8129-2014, se bilaga 1

SAKEN

Dispens från biotopskyddsbestämmelserna för övertäckning av dike och utbyte av rör i jordbruksmark på fastigheten X i Kristinehamns kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

P E har den 26 november 2014 ansökt om dispens från biotops-skyddsbestämmelserna för åtgärder i öppet dike, i samband med utbyte av befintliga täckdiketrör under diket, på fastigheten X i Kristinehamns kommun. Länsstyrelsen i Värmlands län har den 16 september 2015, genom det nu överklagade beslutet, beviljat dispens enbart för delar av den ansökta dikessträckan.

YRKANDEN M.M.

P E har yrkat att dispens ska lämnas för hela sträckan. Som grund för sitt yrkande har han i huvudsak anfört följande. Den delvis meddelade dispensen kan inte anses uppfylla målet att utveckla eller bibehålla ett aktivt brukande av jordbruksmark. En igenläggning av dikena medför avsevärda förbättringar vad gäller körmönster på de berörda skiftena. Två vändtegar försvinner vilket innebär att dubbelkörning kan undvikas på ett stort område. En åker under plog utsätts för många överfarer varje år; plöjning, harvning, annan jordbearbetning, sådd, gödsling, kemisk bekämpning och skörd, slätter, sammanläggning, vändning, pressning eller hackning, sammankörning av balar etc. Om dessa måste fördubblas är risken för ökad markpackning betydande. En jord med sämre struktur utnyttjar inte näring optimalt och dränerar inte heller lika bra som en välstrukturerad jord. Detta medför större risk för näringsläckage och lägre skördar. Dessutom ökar bränsleåtgången markant på grund av dubbelkörningen vilket ger ökade utsläpp av bland annat växthusgaser.

Den planerade åtgärden är kostnadseffektiv för att effektivisera och göra verksamheten mer ekonomiskt hållbar. Den förbättrar arronderingen genom att göra fyra skiften till två och har en positiv inverkan på en rad, ovan nämnda, aspekter. Att inte kunna lägga igen dikets hela längd medför ingen effektivitetsförbättring utan snarare en försämring vad gäller möjliga körmönster. Det blir mycket svårare att bruka åkrarna rationellt om marken genomskärs av smådiken från sidorna. Dessutom ökar risken för läckage av växtnäring och växtskyddsmedel vid spridning, dels eftersom man måste svänga mycket vilket är svårt att göra precist, dels eftersom man kommer att tvingas överlappa och lägga dubbla givor på flera ställen då det blir omöjligt att ligga ”spår i spår”. Det krävs också ett skyddsavstånd

till det öppna diket både vid gödsling och kemisk bekämpning vilket gör att delar av arealen inte blir fullt utnyttjad.

Vid länsstyrelsens besök på plats hittades inga arter som anses hotade. Ingen av de nämnda arterna finns med på röda listan för 2015 enligt artdatabanken. Sträcka 5 är delvis belägen i naturvärdesobjektet intill åkern och berörs inte av ansökan. De bilder som länsstyrelsen har tagit vid besöket visar snarare på biotopen där dräneringen beräknas rinna ut och den kommer inte att påverkas. I anslutning till naturvårdsobjektet planeras en utökning och en restaurering av en befintlig våtmark som kompensation för de igenlagda dikena. Hänsyn har inte tagits till detta i beslutet. Det finns gott om biotoper i trakten där de arter som länsstyrelsen har hittat återfinns. Därför bör också kravet i 7 kap. 11 § andra stycket miljöbalken vara väl uppfyllt. Som stöd för sin talan har han givit in ett flygfoto över närområdet samt ett yttrande från L P.

DOMSKÄL

I fråga om 7 kap. 11 b § 1 miljöbalken konstaterar mark- och miljödomstolen att P E inte, annat än i allmänna ordalag, har beskrivit fördelarna från bl.a. brukningssynpunkt med en täckdikning av de delar av diket som överklagandet avser. Mot bakgrund av att dikena är belägna i utkanten av fältet torde en nekad dispens endast få marginell betydelse för jordbrukets bibehållande och utveckling. Domstolen finner av denna anledning inte skäl att bifalla överklagandet med stöd av angiven bestämmelse. Inte heller kan domstolen finna att sådana särskilda skäl som krävs enligt 7 kap 11 § miljöbalken föreligger som kan motivera att sökt dispens ska medges i detta fall. Mot bakgrund av ovanstående ska överklagandet avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)
Överklagande senast den 11 december 2015.

Christina Olsen Lundh

Joen Morales

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Christina Olsen Lund, ordförande, och tekniska rådet Joen Morales. Föredragande har varit beredningsjuristen Ylva Johansson.